

УДК 687:658

**ДОСЛІДЖЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕЛЕМЕНТІВ
ТРИПІЛЬСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В СУЧАСНИЙ ОДЯГ****Є.В. СЕДОУХОВА, Л.М. КОМАРІ**

Мукачівський технологічний інститут

Трипільська культура - унікальне явище в історії людства. Вона відіграла безпрецедентну роль у становленні цивілізації на планеті Земля. Орнаментация трипільського посуду є ілюстрацією фольклору, космогонії та міфології перших землеробів і скотарів. Знаходження шляхів поєднання магічно-сакрального змісту трипільського малюнку та силуетів сучасного одягу стало основною темою в колекції „Оказії трипільського міста”

Сучасна культура та її складові, в тому числі і мода, потребують постійне підживлення з різноманітних джерел, це можуть бути і наукові розробки, і продукти субкультури, чи особистісні креативні трансформації, але найпотужнішим джерелом постійно було та залишається минуле. Зокрема, те минуле, яке в органічному синтезі з сучасністю творить історико-культурний міф, національну ідеологію. До такого минулого й належить трипільська цивілізація.

Українські дизайнери вже давно звертаються до творчих надбань трипільської культури, але сфера таких звертань є досить обмеженою. Вона не виходить за рамки реконструкцій ритуального та повсякденного одягу трипільців на основі льняних тканин. Тому спроба відтворити в сучасному одязі елементи трипільської культури не лише за допомогою використання вовняних та бавовняних тканин, а ще й перенесенням в одяг символіки, знаковості, а також друкованої реклами на тканині з використанням візуальних засобів оформлення малюнку та шрифту із використанням спеціальних барвників, заслуговує на окреме висвітлення.

Такою роботою є колекція молодіжних ансамблів одягу „Оказії трипільського міста”. Ця колекція вже отримала визнання в Україні, прийнявши участь в конкурсі молодих дизайнерів „Новий колорит - 2005” в м. Мукачево та конкурсі молодих дизайнерів „Печерські каштани - 2005” в м. Києві.

Основною ідеєю даної колекції, як це було сказано вище, є трансформація культурно-стилістичних стандартів трипільців в сферу тенденцій сучасного одягу та їх поєднання з матеріалами, які виконані за допомогою сучасних технологій, зокрема розробка декоративних елементів та шрифтової реклами виконана в графічному редакторі Adobe Illustrator та комп'ютерній програмі Photoshop, оформлення поверхні пальтової тканини - методом друку.

Об'єкти та методи дослідження

Концептуально принциповим підходом до колекції стало проведення аналогії між розписом на трипільському посуді, який стародавні трипільці уособлювали з людиною, що свідчить велика кількості антропоморфного посуду [Бурдо, 46]) та одягом, який також є продовженням, підкресленням та демонстрацією людської автентичності.

Постановка задачі

Дана стаття не ставить собі за мету розбиратися вже майже у „вічному” питанні – чи були трипільці пращурами українців, чи ні, а керуючись незаперечним фактом існування даної цивілізації, звернути увагу на органічне введення в поле сучасної культури елементів трипільської образної мови – символіки, декору, колористичних еталонів.

Також важливим є аналіз можливості популяризації цінних культурних надбань трипільців, використовуючи одяг як інформаційно-пропагандистський засіб, як засіб міжкультурних та міжчасових комунікацій.

Результати та їх обговорення

Трипільська цивілізація - це, перш за все, культура землеробства. Саме в Трипіллі відбулася повна і остаточна перемога відтворюючої економіки, що було проявом тріумфу неолітичної революції. Впровадження землеробства стало фундаментом цивілізації. Високою культурою землеробства людство зобов'язане саме Трипільській культурі (у Молдові і Румунії її називають Кукутені). За всю історію ніщо не мало такого суттєвого впливу на життя людини, як перехід до рільництва. Без свідомого вирощування рослин з допомогою достатньо ефективних знарядь праці, яке забезпечувало створення надлишків продуктів харчування, була б неможливою поява цивілізації. Трипільці подолали споконвічний страх людини перед голодом - і це було їх найвидатнішим досягненням. У Трипіллі люди вперше звільнились від постійних турбот про їжу і в них з'явилося дозвілля для будівництва осідлих поселень, виготовлення посуду, занять мистецтвом, розвитку міфологічних уявлень. Здійснивши перехід до відтворюючих технологій ведення господарства, трипільці поєднали землеробство з тваринництвом. Вони вирощували пшеницю, ячмінь і овес, розводили велику рогату худобу, свиней, овець і кіз, а биків і коней використовували як тяглову силу. Оралі трипільці ралом, а жали серпами з дерева і рога з кременевими

вставками, на яких були вирізьблені зубці. У них були сани і вози (є певні свідчення цього).

Носії Трипільської культури виготовляли мальовану кераміку, неперевершені шедеври якої мовою символів та знаків промовляють до нас з глибини тисячоліть, зачаровуючи своєю могутньою первісною магією.

Наприкінці XIX ст. видатний український археолог Вікентій Хвойка відкрив і почав досліджувати поселення стародавніх людей поблизу с. Трипілля на Київщині. Про свою знахідку автор розмірковує таким чином: „Першопочатковими і найголовнішими створювачами цих пам'яток була деяка частина арійців, що, можливо, вже виділилась. Жила вона між середнім Дніпром і Дунаєм у Прикарпатській області – особливо в її південній частині” [Етногенез, 25]. Згодом селища з подібними археологічними ознаками почали знаходити і в інших районах України. Археологічні пам'ятки такого типу дістали назву „Трипільська культура”. Здійснюючи розкопки й досліджуючи знайдені матеріали, вчені дійшли висновку, що племена трипільської культури жили на великих просторах від Дніпра до Балкан (в Україні - це лісостепове Правобережжя, Подністров'я, басейн Південного Бугу, Волинь та частково Лівобережжя) від кінця V тис. - поч. IV тис. до н.е. до сер. III тис. до н.е. Сліди трипільської культури виявлено також і в Лівобережній Україні. Зокрема ранньотрипільські пам'ятки відомі в Бориспільському, Переяслав - Хмельницькому районах Київської області. Розкопки трипільських поселень дозволяють досить повно відтворити їхній вигляд і деякі особливості побуту їх населення.

Феномен трипільської культури, яку дехто з авторів називає першою протоцивілізацією землеробів полягає в тому, що вона своєрідно поєднувала господарські, антропологічні, етнокультурні системи та вірування представників багатьох найдревніших спільнот Південно - Східної та Центральної Європи. Основні риси господарювання, побуту, трипільців були засвоєні протослов'янами та іншими індоєвропейськими народами. Трипільська культура була провідною серед енеолітичних племен Східної Європи і прискорила розвиток відсталіших племен, що населяли Північну та Північно-Східну Україну. Трипільська культура - це виникнення на теренах України розвинутого землеробськ-скотарського господарства, мистецтва, житло - і містобудівництва, ремесел, перших металевих виробів з міді, високохудожніх творів мистецтва й складних ідеологічних уявлень. Наші далекі предки вже в IV тис. до

н. е. володіли культурою, яка мало в чому поступалася раннім цивілізаціям V - IV тис. до н. е. на Стародавньому Сході. [Шилов, 147]

Усі дослідники Трипільської культури, зокрема Є.Кричевський, В.Даниленко, Б.Рибаков, М.Чмихов, М.Відейко, В.Мисик, Т.Ткачук, одностайні у своїх оцінках оздоблення трипільського посуду - воно мало сакральний, магіко-сакральний характер, тобто такий, що відносився до релігійних сонцепоклонницьких культів і ритуалів. Власне, значну частину свого посуду творці Трипільської цивілізації призначали, за даними С.Рижова, саме для культових і жертвних цілей. [Губерначук, 78]

Більшість такого тонкостінного, міцного, аж „дзвінкого” посуду розписана чорною, червоною, білою мінеральними фарбами. Орнамент складний і різноманітний, в основі його є спіралі й волоти, геометричні фігури, зображення тварин та людей. Трипільських малярів, а це були, очевидно, окремі майстри-спеціалісти, можна вважати основоположниками українського народного мистецтва. Багато провідних мотивів трипільського орнаменту, зокрема подвійні спіралі, що нагадують латинську літеру s, спіральний меандр довкола посудин, схематичні зображення рослин і тварин, різноманітні хрести в колі - збереглися в українських народних вишивках, килимах, народній кераміці, а особливо в українських великодніх писанках. Орнаментація трипільського посуду є ілюстрацією фольклору, космогонії та міфології перших землеробів і скотарів. Наприклад, спіральний меандр - „безконечник” є символом безупинного руху, самого життя; стилізовані зображення небесного змія-дракона символізували чоловіче начало: бачимо тут символи сонця, неба і землі, рослин, тварин і людей. Орнаментальні сюжети та композиції мають магічний зміст і пов'язані із культом родючості, що завжди відзначався складною обрядовістю.

У традиційних та архаїчних суспільствах кераміка, як звичайний побутовий посуд, так і ритуальні керамічні вироби, за думкою сучасного українського археолога Наталі Бурдо, наділені певним сакральним сенсом. Можна розглядати різні аспекти цього феномена. Передусім необхідно зазначити, що вже сама термінологія, що вживається як в побуті, так і серед вчених, які так чи інакше займаються керамологією, зіставляє посудину з людським тілом. Вона складається з частин, які називаються тулуб, горловина, шийка, плічка, боки, вушка, ручки і ніжки, тобто повністю відповідає людській фігурі, щоправда без голови. Остання обставина зафіксована у безлічі творів енеолітичних гончарів, що ліпили антропоморфні вироби, дуже розповсюджені, зокрема, в матеріалах трипільської культури. Очевидно, що формальне уподібнення

посудини людському тілу, про яке ми майже ніколи не замислюємося, прийшло до нас з глибини тисячоліть. Воно могло з'явитися тільки тоді, коли на зорі цивілізованого життя примітивні горщики перетворилися в різноманітний за формами і рясно забезпечений символічними знаками посуд, в якому втілювався сакральний світ наших предків та закарбовані магічні символи, що використовувалися ними для управління надприродними силами.

Саме цей неповторний сакрально-магічний месидж (послання) з глибини тисячоліть й намагалися втілити автори колекції „Оказії трипільського міста”. Так в колекції відображені інтерпретовані мотиви елементів розпису кераміки, силуетів жіночих статуєток, знаків-символів. Колекція складається з святкових ансамблів одягу „grêt-a-porter” (рисунок 1), що обумовлено реальною потребою українського споживача, який хоче бачити святкові речі, які б відображали надбання національної культури.

Рисунок 1 – Колекція молодіжних святкових ансамблів одягу

В молодіжних ансамблях, які складаються з суконь, пальто та доповнень використані декоративні елементи, виконані технікою вишивки бісером та оформлені засобом друку на тканині. Колекція є спробою реалізації „ходячої реклами” і

представлена в вигляді друку на пальтовій тканині певної інформації про трипільську культуру: стилізовані зображення елементів знакової символіки „день-ніч”, „дощ-сонце”, силуетів жіночих статуєток. Дитяче пальто з колекції оздоблене ручним виконанням малюнку на тканині .

Висновки

Колекція „Оказії трипільського міста” ознаменувала собою появу нового оригінального підходу до трактування тенденцій сучасної моди „prêt-a-porter”. Зі значення функціонального, вжиткового воно поступово переходить в медіальне, в таке, що стає певною самостійною одиницею передачі інформації, тим самим розкриваючи нові можливості як для дизайнерів, так і самих споживачів. Окрім того, завдяки залученню в сферу сучасного дизайну культурницько-стильових комплексів минулого останні отримують друге життя й можливість бути прочитаними по-новому.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Бурдо Н. Антропоморфні образи ранньотрипільської кераміки / Давня кераміка України.- Київ, 2001
- 2.Етногенез та етнічна історія населення українських Карпат у 4 т. – Львів, - Т 1, 1999, - 605 с.
- 3.Шилов Ю. Джерела витоків української етнокультури XIX тис. до н.е.- II тис.дон.е. – К., 2002.
- 4.Губерначук С. Знаки-символи трипільських орнаментів і символи-образи українських обрядових пісень/ Як гул століть, як шум віків - рідна мова.- К.: Бліц-Інформ, 2002.- 234с.
- 5.Горелов М. Є., Моця О. П., Рафальський О.О. Цивілізаційна історія України. – К., - 2005, - 632 с.

УДК 685.31: 685.12

ОТРИМАННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ МОДИФІКОВАНИХ ШТУЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ВИГОТОВЛЕННЯ ВЗУТТЯ

КРИВИЧ І.Г.

Мукачівський технологічний інститут

Стаття носить оглядово-науковий характер і розглядає проблеми пов'язані з оцінкою якості при застосуванні штучних шкір, асортиментом та особливостями виробництва. Розглядає питання впливу цеоліту при модифікуванні штучних шкір типу картон.

В наш час виробництво взуття пов'язане із застосування великої кількості різних за походженням та способом виробництва матеріалів. Застосування тих чи інших